

dubitari non potest, quia testi monium perhibet de his, quibus ipse interfuit: & ideo vtrumque verum putamus. Nam & si in primo Lucas eos non credidisse dicat: postea tamen credidisse demonstrat. C Y R I L. Comprobans autem dominus deuicia esse mortem, & humanam naturam iam in Christo corruptionem exuisse: primo ostendit eius manus & pedes, & clauorum foramina. vnde subdit. Videte manus meas & pedes, quia ego ipse sum. THE. Sed & aliud subiungit, palpationem scilicet manuum, atque pedum, cui dicit. Palpate & videte quia spiritus carnis & ossa non habet, sicut me videtis habere. Quasi diceret: Vos putatis me esse spiritum, id est phantasma, sicut plures defunctorum circa sepulchra videri soliti. Sed scitote, quod spiritus neque carnem habet, neque ossa: ego autem carnem & ossa habeo. A M B R O. Hoc autem dominus ideo dixit, ut speciem nobis suae resurrectionis ostenderet: nam quod palpatum corpus est. In corpore autem resurgemus, sed illud subtilius: hoc crassius, ut prope adhuc terrenis labijs qualitate concretum. Non ergo per incorpoream naturam, sed per resurrectionis corpore qualitatem Christus clausa penetravit. G R E G. 13. Mor. Non enim in illa resurrectionis gloria corpus nostrum erit impalpabile, & ventis, aereque subtilius, ut Euticius dixit, sed subtile quidem per effectum spiritualis potentiae, palpabile autem per veritatem naturae. Sequitur. Et cum haec dixisset, ostendit eis manus, & pedes. B E D A. Quibus scilicet indicata clauorum vestigia clauere, sed secundum Ioannem etiam latus eis ostendit, cum fuerit lancea perforatum, ut scilicet ostensa vulnerum cicatrice, dubietatis eorum vulnus sanaret. Solent autem in hoc loco Gentiles calumniam struere, quasi non valuerit dominus vlnera sibi infligenda curare. Quibus respondendum est, quia non est consequens, vt qui maiora fecisse probatur, minora facere nequiverit, sed certe dispensationis gratia, qui mortem destruxit, signa mortis delere noluit. primo quidem, vt per hoc discipulis fidem suae resurrectionis astrueret: deinde vt patri pro nobis supplicans, quale genus mortis pro homine pertulerit, semper ostendat: tertio vt sua morte redemptis quam misericorditer sint adiuti: propositis eiusdem mortis iudicijs, insinuet: postremo, vt in iudicio quam iuste damnentur impii, denunciet. C Y R I L. Ostendit dominus discipulis manus & pedes, vt certificaret discipulos, quod corpus quod passum fuerat resurrexit. Vt adhuc autem magis certificaret, aliquid manducabile petiit. vnde dicitur. Adhuc autem illis non creditibus, & mirantibus praegauit. Habetis hic aliquid quod manducatur? G R E G O. Nylsenus: Et iussu quidem legis pascha cum amarizantibus edebatur, quia adhuc amaritudo manebat, post resurrectionem vero cibus fauo mellis dulcoratur. vnde sequitur. At illi obtulerunt ei partem piscis assi, & fauum mellis. B E D A. Ad insinuandum ergo resurrectionis suae veritatem non solum tangi a discipulis, sed etiam conuesci cum illis dignatur, ne arbitrentur eum non solide, sed imaginabiliter sibi apparere. vnde sequitur. Et cum manducasset coram eis, fumens reliquias dedit eis. Manducavit quidem potestate, non ex necessitate, aliter enim absorberet aquam terra sciens, aliter Sol calens, illa indigentia, iste potentia. G R A E C V S. Si damus dominum vere comedisse, demus & omnes homines post resurrectionem vti ciborum fomentis. Sed quae ex quadam dispensatione sunt a Salvatore, non sunt regula & norma naturae, quoniam in quibusdam alijs dispensauit. Resuscitavit enim nostra corpora incorrupta, qui tamen dereliquit proprii corporis foramina, quae clauis forauerant, & lateris cicatricem, vt ostendat, quod mansit post resurrectionem natura corporis, nec est in aliam mutatus substantiam. B E D A. Manducavit ergo post resurrectionem, non quia sic cibo indigens, nec quasi in resurrectione quam expectamus cibus egere significans, sed vt eo modo naturam corporis resurgentis astrueret. Mylliae autem piscis assis, quem Christus comedit, significat Christum passum: ipse enim latere dignatur in aquis generis humani. Capi voluit laqueo mortis nostrae, & quasi tribulatione affatus est tempore passionis suae, sed fauus mellis nobis extitit in resurrectione. In fauo quidem mellis vtramque naturam exprimeret voluit personae suae. Fauus quippe mel-

Cap. 31.

lis in cera est: mel vero in cera est diuinitas in humanitate. THEO. Videtur autem & comella aliud habere mysterium: quod enim manducavit partem piscis assi, significat, quod naturam nostram in huius vitae mari natantem, affans eam igne propriae deitatis, & exiccans eius humiditatem, quam a profundis vndis contraxerat, eam fecit diuinam, & eam quae prius erat abominabilis praeparauit Deo cibum suauem, quod si significat vitam mellis, vel per passum assum significat vitam actiuam consumentem nostram humiditatem laborum prunis, contumeliam vero significat per fauum mellis, propter dulcedinem eloquiorum Dei. B E D A. Postquam autem visus est & tunc manducavit, ne in aliquo sensus humanos ludificasse videtur, misit manus ad scripturas. vnde sequitur. Et dixit ad illos: Haec sunt verba, quae locutus sum ad vos, cum adhuc essem vobiscum, id est, cum adhuc essem in carne mortali, in qua estis & vos. tunc quidem in eadem carne resuscitatus erat: sed cum illis in eadem mortalitate non erat. & subdit: Quoniam necesse est impleri omnia quae scripta sunt in lege Moysi, & Prophetis, & Psalmis de me. A V G. de Con. Euan. Illud attendat, qui magicis artibus Christum tanta potuisse, & nomen suum ad Apostolos in se conuertendos arte ipsa consecrante delirant: vtrum potuit magicis artibus Prophetas diuina spiritu antequam in terra sceleretur implere. Neque enim si magicis artibus fecit vt cederetur & mortuus, magnus erat antequam natus, cui propheta dicitur venturo gens vna deputata est. B E D A. Postquam praebuit se videndum oculis, manibus contrectandum, legis commemorauit scripturas consequenter aperuit sensum, vt intelligatur quod legitur. vnde dicitur. Tunc aperuit illis sensum, vt intelligerent scripturas. THEO. Alioquin quomodo eorum anima turbata, & vacillans circa Christi mysterium studuisset? sed & verbis eos docuit. Sequitur enim: Et dixit eis, quoniam sic scriptum est, & sic oportebat Christum pati & resurgere a mortuis tertia die, & praedicari in nomine eius poenitentiam, & remissionem peccatorum in omnes gentes. E V S E. Dicitur enim erat: Postula a me, & dabo tibi gentes hereditatem tuam. Oportebat autem conuersos ex gentibus: expiari a quolibet contagio & macula per ipsius virtutem, quasi contaminatos ab errore demonum idolatriae, & nuper quasi conuersos a vita execrabilis, & impudica, & ideo dicit, quod oportet praedicari prius quidem poenitentiam, consequenter remissionem peccatorum in omnes gentes. Eis enim qui prius quam veram ostenderunt malorum poenitentiam salubri gratia veniam commissorum donauit, pro quibus & mortem subiit. THE. In hoc vero, dicit. Poenitentiam & remissionem peccatorum, etiam de baptisate meminit, in quo per depolitionem priorum scelerum subsequitur venia peccatorum. Sed quo pacto intelligitur in solo Christi nomine baptisate fieri, cum alibi mandet hoc fieri in nomine patris, & filii, & spiritus sancti? Et primo quidem dicimus, quod non intelligitur, quod in solo Christi nomine fiat baptisate, sed quod Christi baptisate aliquis baptizetur, id est spiritualiter non iudaeice, nec tali, quali Ioannes baptizabat ad solam poenitentiam, sed ad spiritus almi participationem, sicut & Christus in Iordane baptizatus ostendit spiritum sanctum in specie columbina. Porro baptisate in Christi nomine, id est morte Christi intelligas, quod in solo Christi nomine triduo resurrexit, sic & nos ter in aquam mergimur, & conuenienter emergimus, incorruptibilitatis spiritus stram recipientes. Hoc etiam Christus nomen continet in se, & patrem quasi vnitorem, & spiritum quasi vnctionem, & filium quasi vnctum, scilicet secundum humanam naturam. Non autem decebat amplius bipartitum esse humanum genus in Iudaeos, & Gentiles. Et ideo, vt omnes in vnum uniret, mandauit incipere sermonem a Hierusalem, & ad Gentes terminari. vnde sequitur. Incipit ab Hierusalem. B E D A. Non solum quia credita sunt illis eloquia Dei, & eorum est adoptio filiorum & gloria, verum etiam vt gentes varijs erroribus implicatae, hoc maxime indicio diuinae pietatis, ad

Lib. 1. c. 11.

spem venie protocentur, quae est qui filium Dei crucifixum venia concederet. CHRY. Insuper ne dicerent aliqui, quod omnis notis fuerunt se ostentaturos ad extraneos. Ideo prius apud ipsos occidit fore paudent resurrectionis signa in eadem ciuitate, in qua proripit temerarius ausus. Vbi enim crucifixores credere videntur, resurrectionis plurimum demonstratur. EVSE. Quae sit, quae Christus praedixit iam fortitum tur effectum, & verbum eius vniuersum mundum oculata fide perspicitur, tempus est non incredulos esse erga eum, qui proculit verbum. Cum enim necesse est diuinam vitam ducere, cuius opera viuua verbis consensu ostenduntur, quae quidem ministerio Apostolorum impleta sunt. vnde subdit. Vos autem estis testes horum mortis. & resurrectionis. THEO. Consequenter ne turbati cogitent, quomodo nos homines idiotae testimonium perhibebimus Gentibus & Iudaeis, qui te occiderunt, subiungit. Et ego mittam promissum patris mei in vos. Vos autem sedete in ciuitate quoad usque induamini virtute ex alto. g Eduxit autem eos foras in Bethaniam, & eleuatis manibus suis benedixit eis, & factum est, dum benediceret illis, recessit ab eis, & ferebatur in caelum & ipsi adorantes regressi sunt in Hierusalem cum gaudio magno, & erant semper in templo laudantes & benedicentes Deum. Amen. summi montis, id est in Christi latere, fidei, spei, dilectionisque suae fundamento locuit. Eos autem benedixit, quibus praecpta docendi tradiderat. vnde sequitur. Et eleuatis manibus suis benedixit eis. THEO. Foran vim conseruatam influens eis vsque ad aduentum spiritus, & fortassis influens nos, vt quociens recedimus, benedictionibus subditos Deo commendemus. O R I. Quod autem eleuatis manibus benedixit eos, significat, quod deceat benedictent cui quae ornati esse varijs operibus, & arduis respectu aliorum: sic enim manus tolluntur in altum. CHRY. Attende autem, quod dominus brauia reposita aspectui subiicit. promissam quidem corporum resurrectionem, a mortuis resurrexit, & per quadraginta dies discipulos certificauit, promittitur etiam, quod in nubibus rapiemur in aere, & hoc ipse patefecit per opera. Sequitur enim. Et factum est dum benediceret illis, recessit ab eis, & ferebatur in caelum. THEO. Et Helias quidem videbatur quasi assumi in caelum, sed Saluator ipse praecursor omnium ascendit in caelum: appariturus diuino conspectui in sacro suo corpore, & iam nostra natura in Christo honoratur, a qualibet virtute angelica. CHRY. Sed dices, quid interest mea? quia & tu in nubibus suscipieris similiter: nam corpus tuum conaturale est illi corpori. Erit igitur & corpus tuum tam agile, vt possit transire per aera. nam sicut caput, sic & corpus, sicut principium sic & finis. Aspice autem quomodo honoratus est per hoc principium. Infirma pars rationalis creaturae homo erat, sed pedes effecti sunt caput, sublimati in regiam sedem in suo capite. B E D A. Ascendente autem in caelum domino, discipuli adorantes vbi steterunt nouissime pedes eius, confestim Hierosolymam redeunt, vbi promissionem patris sunt expectare praeccepti. Sequitur enim. Et ipsi adorantes, regressi sunt in Hierusalem cum gaudio magno. Gaudia magna agunt, quia Deum ac dominum suum post triumphum resurrectionis etiam caelos penetrasse letantur. G R A E C V S. Et erant vigilantes non degentes in proprijs laboribus, sed expectantes supernam gratiam conuersantur in templo, inter caetera etiam loci honestatem adulescentes. vnde dicitur. Et erant semper in templo. THEO. Nondum adeat spiritus, & iam spiritualiter conuersantur: prius erant reclusi: iam statim in medio principum Sacerdotum, ne aliquo distrahuntur mundano, sed omnibus contemptis iugiter Deum laudant. Sequitur enim. Laudantes & benedicentes Deum. B E D A. Et attende, quod Lucas inter quatuor animalia caeli designatus accipitur per vitulum, cuius vitima qui in Sacerdotium eligebantur initiari sunt iusti, eo quod ipsum Sacerdotium Christi caeteris amplius exponendum suscepit, & euangelium suum quod a ministerio templi per Sacerdotium Zachariae cepit, in templo deuotione compleuit: & Apostolos ibi ministros noui Sacerdotii futuros non in vitimarum sanguine, sed in laude Dei, & in benedictione conclusit, vt in loco orationis, & inter laudem deuotiones promissum spiritus sancti aduentum paratis cordibus expectent. THEO. Quos nos imitantes in sacra vita semper degamus, laudantes & benedicentes Deum, cui est gloria, & benedictio, & virtus in saecula. Amen.

torum in omnes gentes, incipientibus ab Hierosolyma. Vos autem testes estis horum, & ego mittam promissum patris mei in vos. Vos autem sedete in ciuitate quoad usque induamini virtute ex alto. g Eduxit autem eos foras in Bethaniam, & eleuatis manibus suis benedixit eis, & factum est, dum benediceret illis, recessit ab eis, & ferebatur in caelum & ipsi adorantes regressi sunt in Hierusalem cum gaudio magno, & erant semper in templo laudantes & benedicentes Deum. Amen. summi montis, id est in Christi latere, fidei, spei, dilectionisque suae fundamento locuit. Eos autem benedixit, quibus praecpta docendi tradiderat. vnde sequitur. Et eleuatis manibus suis benedixit eis. THEO. Foran vim conseruatam influens eis vsque ad aduentum spiritus, & fortassis influens nos, vt quociens recedimus, benedictionibus subditos Deo commendemus. O R I. Quod autem eleuatis manibus benedixit eos, significat, quod deceat benedictent cui quae ornati esse varijs operibus, & arduis respectu aliorum: sic enim manus tolluntur in altum. CHRY. Attende autem, quod dominus brauia reposita aspectui subiicit. promissam quidem corporum resurrectionem, a mortuis resurrexit, & per quadraginta dies discipulos certificauit, promittitur etiam, quod in nubibus rapiemur in aere, & hoc ipse patefecit per opera. Sequitur enim. Et factum est dum benediceret illis, recessit ab eis, & ferebatur in caelum. THEO. Et Helias quidem videbatur quasi assumi in caelum, sed Saluator ipse praecursor omnium ascendit in caelum: appariturus diuino conspectui in sacro suo corpore, & iam nostra natura in Christo honoratur, a qualibet virtute angelica. CHRY. Sed dices, quid interest mea? quia & tu in nubibus suscipieris similiter: nam corpus tuum conaturale est illi corpori. Erit igitur & corpus tuum tam agile, vt possit transire per aera. nam sicut caput, sic & corpus, sicut principium sic & finis. Aspice autem quomodo honoratus est per hoc principium. Infirma pars rationalis creaturae homo erat, sed pedes effecti sunt caput, sublimati in regiam sedem in suo capite. B E D A. Ascendente autem in caelum domino, discipuli adorantes vbi steterunt nouissime pedes eius, confestim Hierosolymam redeunt, vbi promissionem patris sunt expectare praeccepti. Sequitur enim. Et ipsi adorantes, regressi sunt in Hierusalem cum gaudio magno. Gaudia magna agunt, quia Deum ac dominum suum post triumphum resurrectionis etiam caelos penetrasse letantur. G R A E C V S. Et erant vigilantes non degentes in proprijs laboribus, sed expectantes supernam gratiam conuersantur in templo, inter caetera etiam loci honestatem adulescentes. vnde dicitur. Et erant semper in templo. THEO. Nondum adeat spiritus, & iam spiritualiter conuersantur: prius erant reclusi: iam statim in medio principum Sacerdotum, ne aliquo distrahuntur mundano, sed omnibus contemptis iugiter Deum laudant. Sequitur enim. Laudantes & benedicentes Deum. B E D A. Et attende, quod Lucas inter quatuor animalia caeli designatus accipitur per vitulum, cuius vitima qui in Sacerdotium eligebantur initiari sunt iusti, eo quod ipsum Sacerdotium Christi caeteris amplius exponendum suscepit, & euangelium suum quod a ministerio templi per Sacerdotium Zachariae cepit, in templo deuotione compleuit: & Apostolos ibi ministros noui Sacerdotii futuros non in vitimarum sanguine, sed in laude Dei, & in benedictione conclusit, vt in loco orationis, & inter laudem deuotiones promissum spiritus sancti aduentum paratis cordibus expectent. THEO. Quos nos imitantes in sacra vita semper degamus, laudantes & benedicentes Deum, cui est gloria, & benedictio, & virtus in saecula. Amen.

Cap. 16.

Cap. 16. S. Tho. Dd 3 DIVI.